

Unesco-konventionen

Av Rune Edberg

FN-organet Unesco antog på sin generalkonferens i november 2001 en konvention om skydd för vrak och andra arkeologiska lämningar under vatten. Också vrak utanför territorialvatten och ekonomiska zoner omfattas. Det är den första multilaterala överenskommelsen någonsin på detta område. Huvudprinciperna är:

- Vrak och andra lämningar ska lämnas orörda som de är. Om de behöver skyddas ska det i första hand ske in situ.
- Kommersiella intressen bannlyses helt.
- Medlemsstaterna ska tillgripa sanktioner mot plundrare och beslagta deras fynd.
- Dykning och undervattensturism som respekterar bevarandepriinciperna bör uppmuntras.

Konventionen har stötts och blötts under fem år och in i det sista varit föremål för aggressiv lobbying från skattjägarhåll. Motsättningar mellan medlemsstaterna har heller inte saknats och kompromisser har också gjorts.

Bland annat sattes i ett tidigare förslag tidsgränsen för skyddet för vrak till 25 år efter förlisningen, men beslutet blev nu istället 100 år. Bakgrunden till konventionen är det ökade trycket mot alla slags arkeologiska lämningar under vatten. Den tekniska utvecklingen har gjort att också vrak i världshaven på mycket stora djup numera är åtkomliga. Åtskilliga har redan plockats rena och berövats allt framtida forskningsvärde. Konventionens uttalade mål är att det submarina kulturarvet ska bevaras till hela mänsklighetens fromma och inte exploateras av profitintressen. Konventionen, som är den fjärde Unesco-konventionen inom ramen för de så kallade världsarvsfrågorna, träder ikraft så snart som 20 av Unescos 188 medlemsländer ratificerat den. Hur den sedan kommer att tillämpas är sedan givetvis långt ifrån oproblemiskt.

‡ *Rune Edberg är arkeolog och forskare*